

IVN Educatieaanpak

Leeswijzer

Voor wie is dit document?

Dit document is bedoeld voor alle IVN'ers die werken aan natuureducatie of hierbij betrokken zijn.

Wat staat er in dit document?

Dit document beschrijft de **IVN Educatieaanpak**: een gezamenlijke visie, taal en structuur voor hoe IVN natuureducatie vormgeeft. Het laat zien:

- wat IVN verstaat onder natuureducatie en natuurverbondenheid;
- hoe natuurbeleving en natuurbegrip samenkomen in onze aanpak;
- welke kernwaarden richting geven aan onze educatie;
- hoe natuurbegrip inhoudelijk is opgebouwd.

De aanpak is gebaseerd op jarenlange praktijkervaring binnen IVN, aangevuld met wetenschappelijke inzichten. Het is een **eerste gezamenlijke aanzet** die de komende jaren verder wordt verdiept/aangescherpt met wetenschappelijk onderzoek en getoetst in de praktijk. De ambitie is dat het uitgroeit tot een breed gedragen kader dat houvast biedt voor ontwikkeling van educatie door IVN'ers en dat ook bruikbaar is voor andere natuur(educatieve) organisaties en onderwijsinstellingen.

Wat is dit document wel/niet?

Dit document is wél:

- een gezamenlijke kapstok en referentiekader;
- een inhoudelijke basis om keuzes te maken, af te stemmen en te reflecteren;
- een uitnodiging om samen verder te bouwen aan de IVN Educatieaanpak.

Dit document is níet:

- een uitgewerkt lesprogramma of vast stappenplan;
- een volledig of definitief kader;
- een eindmodel: de aanpak is bewust lerend en in ontwikkeling.

Hoe gebruik je dit document?

Gebruik dit document:

- om **gemeenschappelijke taal te ontwikkelen** binnen IVN;
- als **inhoudelijk kompas** bij het ontwikkelen, uitvoeren en beoordelen van educatie;
- om je **vragen** over, **aanvullingen** op, je **ervaringen** met de IVN Educatieaanpak te delen.

Contact

Wil je hulp bij het gebruik van de educatieaanpak of heb je aanvullingen of inzichten?

✉ educatie@ivn.nl

Meteen met de IVN Educatieaanpak aan de slag? Scan de QR-code voor een praktische checklist waarmee je je educatieaanbod kunt ontwikkelen, herzien en optimaliseren.

Inhoudsopgave

Wat is natuureducatie bij IVN?	4
De IVN Educatieaanpak	5
Onze impact: Meer natuurverbondenheid	7
Impact voor mensen	7
Impact voor de aarde	7
Wetenschappelijke basis van onze IVN Educatieaanpak	8
We laten mensen de natuur beleven via onze kernwaarden:	9
Inspirerend	10
Verbindend	11
Natuurrijk	12
We laten mensen de natuur begrijpen door:	13
Natuur te leren kennen	14
Natuur te leren begrijpen	15
Natuur te leren verrijken	16

Wat is natuureducatie bij IVN?

Natuureducatie bij IVN is het bewust en doelgericht begeleiden van mensen bij het ervaren, begrijpen en waarderen van natuur, met als doel hun verbondenheid met de natuur te versterken en hen te activeren om zorgzaam te handelen.

Natuureducatie zit in álles wat we doen bij IVN. Het vormt **de kern van onze organisatie en is het belangrijkste middel om onze missie te realiseren: mens en natuur dicht bij elkaar brengen.** In het landelijke meerjarenplan 2026–2030 wordt natuureducatie genoemd als dé manier om natuurverbondenheid te vergroten, natuur een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks leven te maken en samen te bouwen aan een brede beweging van natuurbewuste mensen.

Voor IVN is natuureducatie meer dan kennis overdragen over planten, dieren of landschappen. Het is een manier om mensen te raken. We gaan uit van de overtuiging dat wie natuur beleeft én begrijpt, zich eerder betrokken voelt en gemotiveerd is om goed voor de natuur te zorgen. Door beleven en leren bewust te combineren, leggen we een basis voor blijvende natuurverbondenheid en voor duurzaam denken en handelen.

IVN hanteert een brede, maar duidelijke opvatting van natuureducatie. Leren vindt bij IVN vaak buiten plaats en is actief en ervaringsgericht: door te ontdekken, te doen, te reflecteren en betekenis te geven aan wat je meemaakt. Niet

elke natuurbeleving is vanzelf natuureducatie. Het onderscheid zit in de intentie: natuureducatie is erop gericht mensen bewust te ondersteunen in het ervaren en begrijpen van natuur, en in het ontwikkelen van een persoonlijke relatie met die natuur.

Onze natuureducatie is net zo divers als de natuur zelf en komt terug in al ons aanbod: dicht bij huis, in de straat, wijk of buurt; in parken, natuurgebieden en nationale parken; in zorgcontexten, op school en op het werk. Zo komen mensen met natuureducatie in aanraking in verschillende levensfasen en levenscontexten en krijgen bijzondere natuurbeleving een plek in het dagelijks leven.

Kortom: bij IVN verstaan we onder natuureducatie alles wat mensen doelgericht helpt de natuur te beleven en te begrijpen, zodat zij zich ermee verbonden voelen en er beter voor gaan zorgen. Omdat natuureducatie in al ons werk terugkomt, is het belangrijk dat deze herkenbaar, samenhangend en van hoge kwaliteit is. Daarom werken we met één gezamenlijke IVN Educatieaanpak, die richting geeft aan hoe wij natuureducatie vormgeven en uitvoeren.

De IVN Educatieaanpak

De IVN Educatieaanpak biedt houvast: een gedeelde taal en structuur voor iedereen die bij IVN met natuureducatie werkt.

De IVN Educatieaanpak is een combinatie van wetenschappelijke inzichten en jarenlange praktijkervaring. De aanpak is niet in één keer ontworpen, maar gegroeid in de praktijk. In de afgelopen periode is gesproken met bijna honderd IVN'ers (leden en beroepskrachten) die dagelijks werken aan natuureducatie in uiteenlopende contexten.

De IVN Educatieaanpak geeft weer dat duurzame natuurverbondenheid ontstaat wanneer natuurbeleving en natuurbegrip samenkomen. Onze natuureducatie is altijd opgebouwd uit de natuur leren begrijpen en zelf te beleven.

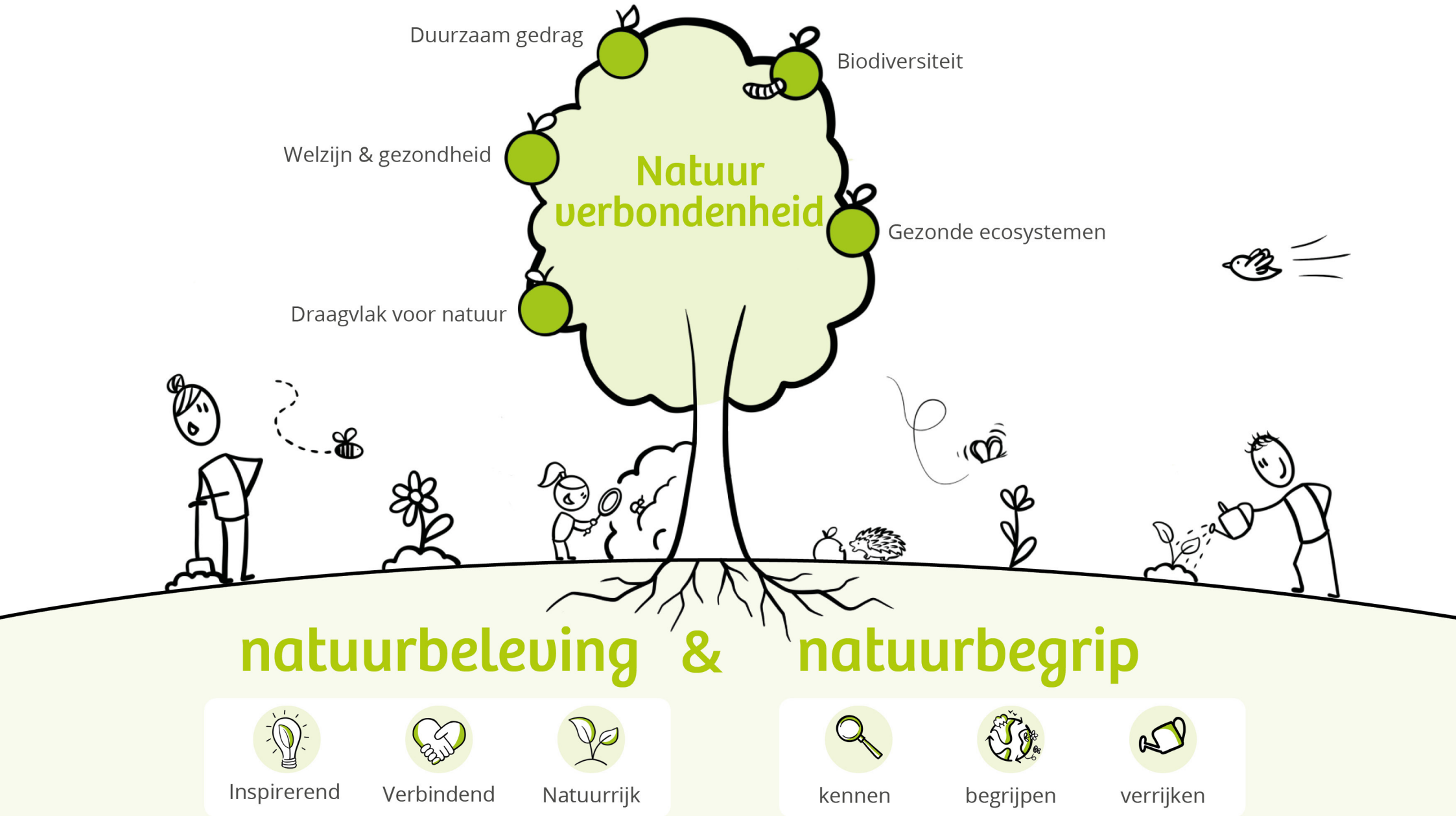
- **Natuurbeleving** gaat over hoe mensen de natuur beleven.
- **Natuurbegrip** gaat over wat mensen inhoudelijk leren over de natuur.

De combinatie van natuurbeleving en natuurbegrip zorgen ervoor dat mensen leren hoe ze zich verhouden tot de natuur en wat ze daarmee kunnen doen voor de natuur. De afbeelding op de volgende bladzijde laat onze educatieaanpak zien.

Natuureducatie bij IVN

IVN biedt natuureducatie die bestaat uit natuurbeleving en natuurbegrip. Samen zorgen ze voor meer natuurverbondenheid.

Onze impact: Meer natuurverbondenheid

Natuurverbondenheid gaat om een diep gevoel van onderdeel zijn van de natuur, dat zich uit in iemands gedachten, gevoel én gedrag^[1]. Natuurverbondenheid is als een persoonlijke relatie met de natuur die groeit door natuurbeleving; ervaringen en bewust, betekenisvol contact met natuur, en ervoor zorgt dat mensen zorgvuldiger omgaan met hun leefomgeving.

Met onze natuureducatie willen we bijdragen aan één centraal doel: meer natuurverbondenheid. Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat natuurverbondenheid een cruciale schakel is om natuurvriendelijk gedrag te stimuleren^[1]. Mensen die zich verbonden voelen met de natuur, zorgen er dus meer voor en maken bewustere keuzes in hun dagelijks leven.

Impact voor mensen

Natuur is een belangrijke bron voor gezondheid en kwaliteit van leven. Natuurverbondenheid biedt een diepe, betekenisvolle relatie met natuur en maakt dat mensen vaker de natuur in gaan^[2]. Door dit contact met de natuur hangt natuurverbondenheid samen met de volgende voordelen voor ons welzijn:

- **Fysiek welzijn:** meer beweging en ontspanning^[3], minder kans op een hoge bloeddruk^[4].
- **Mentaal welzijn:** stress- en angstreductie^[3], verhoogd concentratievermogen en betere algehele stemming^[5]. Ook hangt natuurverbondenheid samen met groter levensgeluk, een gevoel van betekenisgeving en persoonlijke groei^[6,7].
- **Sociaal welzijn:** mensen staan meer in verbinding met elkaar, hebben meer positieve interacties met anderen en onderling vertrouwen^[8], beter samenwerking met anderen^[9].

Impact voor de aarde

Tegelijkertijd heeft natuurverbondenheid een positieve invloed op de natuur zelf:

- **Groter draagvlak voor natuurbescherming**^[1, 10].
- **Duurzame keuzes**^[1, 10].

Wanneer mensen voelen dat zij onderdeel zijn van de natuur, zullen zij zich eerder inzetten om voor de natuur te zorgen. Mensen die zich meer verbonden voelen met de natuur laten ook milieuvriendelijker gedrag zien; zowel in acties waarmee ze positieve impact uitoefenen op de natuur (zoals bomen planten) als in acties waarmee ze hun negatieve impact op de planeet inperken (zoals energie besparen)^[1].

Natuurverbondenheid ontwikkelt zich over tijd

Hoe verbonden iemand zich voelt met de natuur verandert gedurende het leven. Ervaringen, iemands sociale omgeving en persoonlijke omstandigheden spelen daarin een grote rol. Onderzoek laat zien dat met name de kindertijd belangrijk is voor het ontwikkelen van een duurzame band met natuur^[11]. Door vrij te spelen, te ontdekken en positieve ervaringen op te doen in de natuur, ontwikkelen kinderen zowel een emotionele als cognitieve relatie met hun leefomgeving. Wanneer zij daarin het voorbeeld krijgen van volwassenen die zorg dragen voor de natuur, blijft deze verbondenheid vaak tot op latere leeftijd bestaan.

Tegelijkertijd laat onderzoek zien dat natuurverbondenheid ook later in het leven (opnieuw) kan groeien^[11]. Betekenisvol en regelmatig contact met natuur kan de band met natuur versterken, ongeacht iemands eerdere ervaringen. Natuurverbondenheid vraagt daarom om **herhaling, verdieping en ruimte in het dagelijks leven.**

Wetenschappelijke basis van onze IVN Educatieaanpak

Onderzoekers van de University of Derby identificeren vijf manieren van interactie met natuur die sterk samenhangen met natuurverbondenheid^[12]. Deze vijf 'paden' integreren we in onze educatieaanpak.

- 1 **Zintuiglijke beleving:** met verschillende zintuigen de natuur beleven. Raak bomen aan, buk eens om te kijken naar een insect, luister naar de fluitende vogels en ruik de verschillende geuren in het bos.
- 2 **Emotionele verbinding:** je laten raken door de gevoelens en emoties die de natuur kan opwekken. Ook praten over en nadenken over je gevoel voor de natuur.
- 3 **Het ervaren van de schoonheid:** stilstaan bij de pracht van de natuur, of door creatief met de natuur bezig te zijn.
- 4 **Betekenisgeving:** nagaan wat de natuur voor jou betekent. Je kunt een diepere betekenis geven aan de natuur via symbolieken, verhalen en tradities.
- 5 **Compassie met en zorg voor de natuur:** zorg dragen voor de natuur en je inzetten voor natuurbescherming en behoud.

Deze 'paden naar natuurverbondenheid' laten zien dat natuurverbondenheid ontstaat wanneer mensen de natuur niet alleen waarnemen, maar ook voelen, begrijpen en er betekenis aan geven. Onderzoek toont bovendien aan dat natuureducatie het meest bijdraagt aan milieuvriendelijk gedrag wanneer natuurkennis wordt gecombineerd met deze vormen van natuurverbinding^[13].

Natuurbeleving

In al onze educatie zorgen we voor natuurbeleving. We brengen mensen actief en betekenisvol in contact met de natuur, in hun eigen leefomgeving. Natuurbeleving is bij IVN altijd inspirerend, verbindend en natuurrijk – in lijn met onze kernwaarden.

Natuurbeleving is het vertrekpunt van alle natuureducatie bij IVN. In onze activiteiten laten we mensen de natuur niet alleen leren kennen, maar haar vooral zelf beleven. In deze actieve beleving – door te kijken, te voelen, te doen en te ontdekken – ontstaat betrokkenheid, nieuwsgierigheid en ruimte om te leren. Juist doordat mensen de natuur zelf ervaren, kunnen zij betekenis geven aan wat zij meemaken.

Natuurbeleving betekent bij IVN meer dan ‘buiten zijn’. Het gaat om actief en betekenisvol contact met de eigen leefomgeving, waarbij mensen ontdekken dat zij zelf onderdeel zijn van de natuur. Deze beleving spreken hoofd, hart, handen én onderbuik aan door te kijken, te voelen, te doen, te verwonderen en betekenis te geven aan wat zij meemaken. Juist doordat mensen de natuur beleven in hun eigen context, groeit affiniteit met die omgeving en ontstaat motivatie om er zorg voor te dragen. We weten dat alleen kennisoverdracht niet automatisch leidt tot betrokkenheid of ander gedrag^[14]. Daarom zetten we in op **actieve natuurbeleving, waarin ervaren en doen**

centraal staan. Zo wordt leren leuk, laagdrempelig en zorgen we dat wat wordt geleerd beter beklijft.

Hoe natuurbeleving vorm krijgt, verschilt per doelgroep, plek, moment en doel. Er bestaat geen vaste methode die overal werkt. Betekenisvolle natuureducatie vraagt om maatwerk: aansluiten bij de lokale omgeving, het instapniveau en de interesses van deelnemers, en ruimte bieden aan verschillende manieren van beleven en leren. Binnen die diversiteit vormen de kernwaarden van IVN het kompas voor hoe wij natuurbeleving vormgeven.

Onze kernwaarden zijn: inspirerend, verbindend en natuurrijk. Deze kernwaarden liggen in het hart van onze organisatie en bepalen hoe wij mensen in aanraking brengen met de natuur, hoe we betekenis geven aan die beleving en hoe we bijdragen aan een gezonde leefomgeving. In onze educatie streven we ernaar deze kernwaarden samen te brengen. Niet elke activiteit kan alle aspecten volledig bevatten, maar ze vormen wel steeds het uitgangspunt voor onze keuzes.

In de volgende paragrafen werken we uit hoe IVN natuurbeleving vormgeeft vanuit deze drie kernwaarden.

Inspirerend

IVN zet mensen in beweging. We wakkeren nieuwsgierigheid en verwondering aan, zoeken creatieve invalshoeken en combineren ervaren, leren en doen.

Onze natuureducatie is inspirerend door:

▶ **Altijd verschillende zintuigen te prikkelen**

We zetten in op natuurbeleving via zien, voelen, horen, ruiken en proeven. Zo wordt leren een rijke en gevarieerde beleving, waarin we de zintuiglijke beleving bieden die bijdragen aan natuurverbondenheid^[12].

▶ **Verwondering en nieuwsgierigheid aan te wakkeren**

Zo laten we de schoonheid van de natuur zien. We stimuleren mensen om zich nieuwe dingen af te vragen en open te staan om van de natuur te leren. Verwondering verdiept onze verbinding met de natuur en stimuleert levenslange nieuwsgierigheid. Ook kunnen ervaringen van verwondering in de natuur in de kindertijd later in ons leven nog doorwerken in hoe we naar de natuur kijken^[15].

▶ **Te leren op een interactieve manier**

We delen niet alleen onze kennis, we stimuleren mensen om vragen te stellen, na te denken en aan de slag te gaan. Zo laten we mensen al ontdekkend leren en is er ruimte voor hun eigen interesses, waardoor de ervaring beter beklijft^[16].

Verbindend

We verbinden mensen en organisaties met de natuur én met elkaar. Iedereen is welkom bij IVN.

Onze natuureducatie is verbindend door:

Mensen uit te nodigen via hoofd, hart, handen én onderbuik met de natuur in verbinding te staan

Volgens de *natuurintelligentie* (NQ), ontwikkeld door onderzoekers Van den Berg & Albers^[17], kunnen mensen op deze dimensies vaardigheden ontwikkelen om te verbinden met de natuur. In onze activiteiten zorgen we dat we verschillende van deze dimensies aanspreken. Zo sluiten we aan bij de voorkeurstijl die mensen hebben én dagen we ze uit om op een nieuwe manier in verbinding te gaan. Activiteiten worden hierdoor afwisselend en deelnemers worden op verschillende manieren geprikkeld en enthousiast gemaakt.

- ✓ **Hoofd:** gaat over cognitie. Dit zijn de vaardigheden uit 'klassieke' educatie over natuur: kennis, inzicht en begrip. We geven diepgang aan natuurbeleving door op een toegankelijke manier informatie over te brengen aan onze deelnemers.
- ✓ **Hart:** gaat over de individuele relatie die iemand heeft met de natuur en hoe verbonden diegene zich daarin voelt. Vaak wordt dit omschreven als de mate waarin iemand zich één voelt met natuur, zich onderdeel voelt van natuur en liefde voelt voor de natuur.
- ✓ **Onderbuik:** gaat over een gevoel vanuit je intuïtie. Bijvoorbeeld een piekervaring in de natuur, waarbij je je onderdeel voelt van iets groters, of voelt dat de natuur levend en intelligent is.
- ✓ **Handen:** bij natuurintelligentie gaat dit om twee soorten handelingsperspectief; in hoeverre iemand zich actief inzet voor de natuur én in welke mate iemand de positieve effecten van de natuur inzet voor het eigen welzijn. Voor IVN betekent 'handen' ook echt zelf doen: actief aan de slag in en met de natuur.

Het hele verhaal te vertellen

We benaderen de natuur vanuit meerdere perspectieven, inclusief belangen die kunnen schuren met natuurbescherming. Door het hele verhaal te laten zien, leren mensen begrijpen waarom keuzes worden gemaakt en wat de gevolgen daarvan zijn. Juist dit inzicht helpt om bewuste, onderbouwde keuzes te maken die uiteindelijk bijdragen aan een gezonde leefomgeving en lokale ecosystemen.

Iedereen als onderdeel van de natuur te benaderen

We maken natuur toegankelijk voor iedereen. Door mensen actief te betrekken en te laten zien dat zij zelf onderdeel zijn van het ecosysteem, ontstaat verbinding én verantwoordelijkheid. Onze natuureducatie is er voor mensen van verschillende culturele achtergronden, uit stedelijke en landelijke gebieden, mensen met veel of weinig natuurervaring en voor mensen met verschillende fysieke mogelijkheden. We sluiten aan bij onze deelnemers, zodat natuurbeleving persoonlijk en betekenisvol wordt.

Natuurrijk

We werken in, met en voor de natuur. Onze activiteiten versterken de natuur in de directe omgeving.

Onze natuureducatie is natuurrijk door:

De natuur altijd zichtbaar en voelbaar te maken

Waar we ook zijn, op een schoolplein, in een tuin of bij een zorginstelling, we zetten de natuur centraal. We stimuleren directe natuurbeleving. Hulpmiddelen zoals verhalen, beelden of technologie zetten we in om dit te versterken en om onzichtbare processen zichtbaar te maken^[18].

Concreet bij te dragen aan een gezonde natuur

We stimuleren vergroening door groene plekken aan te leggen, bomen te planten en biodiversiteit te bevorderen. Door mensen te betrekken bij bijvoorbeeld natuurbeheer, ecologisch tuinieren en het verbeteren van bodem- en waterkwaliteit, laten we hen zien hoe zij kunnen bijdragen aan het herstellen en verbeteren van hun eigen leefomgeving. Activiteiten waarmee mensen zorg dragen voor de natuur dragen direct bij aan natuurverbondenheid, en bieden daarnaast handelingsperspectief^[12,18].

Nadruk op samenhang in de natuur te leggen

We belichten niet één soort, maar benadrukken hoe verschillende onderdelen van de natuur samenhangen met elkaar, met de rest van onze omgeving én hoe wij daar zelf onderdeel van zijn.

Natuurbegrip

In al onze educatie werken we aan meer natuurbegrip. Met natuurbegrip bedoelen we meer dan het kennen van namen of losse feiten. Het gaat om inzicht in de samenhang tussen soorten, processen en landschappen en de rol van de mens daarin. Daarom spreken we bij IVN bewust van natuurbegrip in plaats van natuurkennis.

IVN kent een lange traditie in het overbrengen van kennis over natuur. Het vergroten van natuurkennis blijft een essentieel onderdeel van onze missie. Dat is hard nodig ook, want onderzoek laat zien dat het niveau van kennis over de natuur en ecologie onder druk staat^[19]. Tegelijk vraagt de transitie naar een natuurinclusieve samenleving om een verschuiving in denken en handelen. Hiervoor is het essentieel dat mensen een basisbegrip ontwikkelen voor ecologische processen en systemen, zoals kringlopen, voedselwebben en de eindigheid van natuurlijke hulpbronnen^[20].

Natuurbegrip gaat bij IVN om inzicht in ecologische samenhang en het ontwikkelen van systeemdenken: hoe soorten met elkaar verbonden zijn, hoe natuurlijke processen verlopen, en hoe de natuur, het landschap en de mens elkaar beïnvloeden. Wanneer natuureducatie niet blijft steken in afzonderlijke weetjes, maar inzet op dit ecologische basisbegrip, kunnen mensen betekenis geven aan wat zij waarnemen^[21], inclusief inzicht in de

waarde van natuur en ecosystemen voor mens en samenleving. Natuurkennis vormt dus een startpunt voor natuurbegrip, maar krijgt pas volle betekenis in samenhang met inzicht in relaties en processen^[22].

Mensen leren zo niet alleen *wat* ze zien, maar ook *waarom* het zo is en *wat* dat betekent voor de toekomst. Zo zorgt natuurbegrip niet alleen voor verwondering en verbinding, maar helpt het mensen ook de waarde van natuur te herkennen en nodigt het uit tot bewust handelen.

In de inhoudelijke kern van de IVN Educatieaanpak werken we natuurbegrip uit langs **drie samenhangende onderdelen: natuur leren kennen, natuur leren begrijpen en natuur leren verrijken**. In alles wat we bieden dragen we bij aan natuurbegrip, maar individueel aanbod hoeft niet alle onderdelen te bevatten. Ons educatieaanbod geeft richting aan wat de samenleving kan leren en hoe mensen hun kennis kunnen inzetten in hun eigen leven en omgeving. Het geeft hiermee woorden, kaders en inzichten aan wat buiten wordt beleefd.

Natuur leren kennen

Het leren (her)kennen en plaatsen van natuur in tijd en ruimte. Wat je buiten ziet, krijgt betekenis doordat duidelijk wordt waar het vandaan komt, hoe het is gevormd en hoe iets verandert door de tijd.

Subthema's en leerdoelen:

▶ **Ontstaan van het Nederlandse landschap**

Inzicht in de geofysische processen die het Nederlandse landschap hebben gevormd, zoals water, ijs, wind en bodem. En hoe deze processen het huidige landschap blijven beïnvloeden. De ontstaansgeschiedenis biedt verklaringen voor hoe het landschap er nu uit ziet.

▶ **Soortenkenntnis & herkenning**

Kennismaking met veelvoorkomende planten, dieren en andere organismen. Herkennen van soorten vergroot vertrouwdheid met de natuur en vormt een basis voor verdere verdieping. Onderzoek laat namelijk zien dat het vermogen om soorten te herkennen samenhangt met betrokkenheid bij natuur en aandacht voor biodiversiteit^[23].

▶ **Mens en natuur door de tijd heen**

De ontwikkeling van de relatie tussen mens en natuur, van historische landschapsvorming tot hedendaagse ecologische en maatschappelijke vraagstukken. Dit biedt context voor actuele uitdagingen rondom natuur en leefomgeving.

Natuur leren begrijpen

Natuur leren begrijpen gaat over inzicht in de natuur als dynamisch systeem, niet als losse onderdelen. Relaties, terugkoppelingen en processen samen bepalen hoe ecosystemen functioneren^[24]. Dit omvat ook het inzicht dat deze ecosystemen waarde leveren in de vorm van ecosysteemdiensten, zoals schone lucht en water, bestuiving en klimaatregulatie, en dat natuur daarmee van grote betekenis is voor mens en samenleving..

Subthema's en leerdoelen:

► Biodiversiteit en samenhang

Begrip van biodiversiteit als resultaat van onderlinge relaties tussen soorten, habitats en processen. Aandacht voor veerkracht en kwetsbaarheid van soorten en het belang van variatie.

► Ecosysteemrollen en ecologische relaties

Inzicht in de rollen die soorten vervullen binnen ecosystemen en in interacties zoals predatie, competitie en symbiose. Samenhang wordt niet alleen ervaren, maar ook verklaard.

► Natuurlijke processen

Kennis van processen zoals kringlopen, seizoensdynamiek, successie en populatiedynamiek. Dit maakt duidelijk dat natuur voortdurend in beweging is en reageert op veranderingen. Tegelijk wordt zichtbaar hoe deze processen bijdragen aan ecosysteemdiensten die waarde hebben voor mens en samenleving, zoals voedselproductie, waterzuivering en klimaatregulatie. Dit soort inzichten verandert hoe mensen naar natuur kijken en vormt een kantelpunt in hun begrip van de leefomgeving^[25].

Natuur leren verrijken

Mensen leren hoe ze hun kennis kunnen vertalen naar actie en hoe ze effectief kunnen bijdragen aan het behoud en herstel van natuur.

Subthema's en leerdoelen:

In actie voor de natuur in de eigen leefomgeving

Zoals wijk, tuin, schoolplein, stad, platteland of natuurgebied. Door natuur te leren kennen in de context van de plek waar zij wonen en leven, ontstaat een plaatsgebonden verbondenheid. Wanneer mensen handelen in relatie tot de ecologische kenmerken van hun eigen leefgebied, groeit het besef dat zij onderdeel zijn van dat systeem. Dit vergroot de betrokkenheid en motiveert tot langdurige, zorgzame inzet voor natuur in de directe omgeving^[26].

Verantwoord handelen en meedoen

Inzicht in persoonlijke keuzes en collectieve initiatieven die bijdragen aan natuurkwaliteit, biodiversiteit en leefbaarheid, inclusief beheer, beleid en samenwerking. Onderzoek laat zien dat kennis pas tot duurzaam handelen leidt wanneer mensen ook handelingsperspectief, sociale steun en betekenisvolle context ervaren^[27].

Anderen betrekken en activeren

Het delen van kennis en ervaring om anderen te inspireren en mee te nemen. Zo ontstaat draagvlak en gezamenlijke inzet voor natuur en leefomgeving. Mensen komen namelijk eerder in beweging wanneer zij ervaren dat hun inzet onderdeel is van een gezamenlijke kracht en gedeelde verantwoordelijkheid^[28].

Colofon

Auteurs

Rachel Owusu en Roos Prinsen

Redacteuren

Anne Mara Sillevs Smitt, Anouk Otto, Bea Peeters
Nillesen, Brenda Bosma, Catherine Schuurman,
Foppe de Haan, Gerard van der Kamp, Linda Ijmker,
Marion de Cocq, Sanne van Gammeren, Sylvia
Spierts-Brouwer en Titia Tamminga.

Eindredactie

Teuni Verploegh

Opmaak

Anne Copier

Met dank aan en kritische blik van

Jan Dijstelbloem, Daphne Teeling, Vincent van der
Veen en de Landelijke Raad van IVN.

Versie 1, juni 2026

Bronnen

- [1]: Guazzini, A., Valdrighi, G., Fiorenza, M., & Duradoni, M. (2025). The Relationship Between Connectedness to Nature and Pro-Environmental Behaviors: A Systematic Review. *Sustainability*, 17(8), 3686. <https://doi.org/10.3390/su17083686>.
- [2]: Lengieza, M. L., & Aviste, R. (2025). Relationships between people and nature: Nature connectedness and relational environmental values. *Current Opinion in Psychology*, 62, 101984.
- [3]: Chang, C. C., Lin, B. B., Feng, X., Andersson, E., Gardner, J., & Astell-Burt, T. (2024). A lower connection to nature is related to lower mental health benefits from nature contact. *Scientific Reports*, 14(1), 6705.
- [4]: Shanahan, D. F., Bush, R., Gaston, K. J., Lin, B. B., Dean, J., Barber, E., & Fuller, R. A. (2016). Health benefits from nature experiences depend on dose. *Scientific reports*, 6(1), 28551.
- [5]: Capaldi, C. A., Dopko, R. L., & Zelenski, J. M. (2014). The relationship between nature connectedness and happiness: A meta-analysis. *Frontiers in psychology*, 5, 92737.
- [6]: Liu, H., Nong, H., Ren, H., & Liu, K. (2022). The effect of nature exposure, nature connectedness on mental well-being and ill-being in a general Chinese population. *Landscape and urban planning*, 222, 104397.
- [7]: Pritchard, A., Richardson, M., Sheffield, D. *et al.* The Relationship Between Nature Connectedness and Eudaimonic Well-Being: A Meta-analysis. *J Happiness Stud* 21, 1145–1167 (2020). <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00118-6>
- [8]: Oh, R. R., Zhang, Y., Nghiem, L. T., Chang, C. C., Tan, C. L., Quazi, S. A., ... & Carrasco, R. L. (2022). Connection to nature and time spent in gardens predicts social cohesion. *Urban Forestry & Urban Greening*, 74, 127655.
- [9]: Zelenski, J. M., Dopko, R. L., & Capaldi, C. A. (2015). Cooperation is in our nature: Nature exposure may promote cooperative and environmentally sustainable behavior. *Journal of environmental psychology*, 42, 24-31.
- [10]: Barragan-Jason, G.; Loreau, M.; de Mazancourt, C.; Singer, M.C.; Parmesan, C. Psychological and Physical Connections with Nature Improve Both Human Well-Being and Nature Conservation: A Systematic Review of Meta-Analyses. *Biol. Conserv.* 2023, 277, 109842.
- [11]: Chawla, L. (2007). Childhood experiences associated with care for the natural world: A theoretical framework for empirical results. *Children, Youth and Environments*, 17(4), 144-170.
- [12]: Lumber R, Richardson M, Sheffield D (2017) Beyond knowing nature: Contact, emotion, compassion, meaning, and beauty are pathways to nature connection. *PLoS ONE* 12(5): e0177186. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177186>.
- [13]: Otto, S., & Pensini, P. (2017). Nature-based environmental education of children: Environmental knowledge and connectedness to nature, together, are related to ecological behaviour. *Global environmental change*, 47, 88-94.
- [14]: Gough, S., & Scott, W. A. H. (2005). Promoting environmental citizenship through learning: towards a theory of change. In A. Dobson, & D. Bell (Eds.), *Environmental Citizenship: getting from here to there* (pp. 263-285). MIT Press.
- [15]: Chawla, L. (2020). *Childhood nature connection and constructive hope: A review of research on connecting with nature and coping with environmental loss*. *People and Nature*, 2(3), 619-642. <https://doi.org/10.1002/pan3.10128>
- [16]: De Vaan, E. de & Marell, J. (2012). *Praktische didactiek voor natuuronderwijs*. Bussum: uitgeverij Coutinho.

[17]: Van den Berg, A.E., & Albers, T. (2022). Nature Intelligence in youth work: Conceptual model, measurement scale and critical success factors. Anatta Foundation.

[18]: Lengieza, M. L., Aviste, R., & Swim, J. K. (2023). Connectedness to nature through outdoor environmental education: Insights from psychology. *Outdoor environmental education in the contemporary world*, 49-81.

[19]: Elbers, S., Vos, M. (2023). Natuurkennis en -beleving onder de Nederlandse bevolking. Kantar Public. Geraadpleegd op 14-01-2026, via <https://www.ivn.nl/app/uploads/2023/12/Kantar-Public-Rapport-natuurkennis-en-beleving.pdf>.

[20]: Viëtor, M. (2020). Ecologische basisvorming en natuurbeleving. Bronnen Voor NME. Geraadpleegd op 10-11-2025, via <https://bronnen-voor-nme.nl/thema-s/inhoud-van-nme/ecologische-basisvorming-en-natuurbeleving>.

[21]: Shepherd, D. & Steeghs, M., 2010. Notitie ecologische basisvorming als noodzakelijke basis voor de transitie naar een kringlooeconomie.

[22]: Härtel, T., Randler, C., & Baur, A. (2023). Using species knowledge to promote pro-environmental attitudes? The association among species knowledge, environmental system knowledge and attitude towards the environment in secondary school students. *Animals*, 13(6), 972. <https://doi.org/10.3390/ani13060972>

[23]: Hooykaas, M. J., Schilthuizen, M., Aten, C., Hemelaar, E. M., Albers, C. J., & Smeets, I. (2019). Identification skills in biodiversity professionals and laypeople: A gap in species literacy. *Biological Conservation*, 238, 108202. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.108202>.

[24]: Assaraf, O. B. Z., & Orion, N. (2005). Development of system thinking skills in the context of earth system education. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 42(5), 518-560. <https://doi.org/10.1002/tea.20061>

[25]: Meyer, J. H. F., & Land, R. (2003). *Threshold Concepts and Troublesome Knowledge: Linkages to Ways of Thinking and Practising' in Improving Student Learning—Ten Years On*. OCSLD.

[26]: Berg, P. (2015). *Bioregions; Learning to Partner with a Life-Place*. In C. Glotfelty & E. Quesnel (Eds.), *The biosphere and the bioregion: Essential writings of Peter Berg*. Routledge.

[27]: Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why Do People Act Environmentally and What Are the Barriers to Pro-Environmental Behavior? *Environmental Education Research*, 8, 239-260. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>

[28]: Bandura, A. (2000). Exercise of human agency through collective efficacy. *Current directions in psychological science*, 9(3), 75-78.